

การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3
A STUDY OF THE OPERATION STATES ON LOCAL WISDOM OF THE SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE THREE

นงลักษณ์ ใจฉลาด*, จารุวรรณ นาดัน*, นิรดา เวชญาณลักษณ์*,
นิคม นาคอ้าย*, อุดลย์ วังศรีคุณ*

Nongluck Jaichalad, Jaruwan Natan, Nirada Wechayaluck,

Nikom Nak Ai, Adul Wangsrikoon

Corresponding Author E-mail: dr.nongluck@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 334 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน โดยมีรายละเอียดรายด้านดังนี้ 1) ด้านภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติ วิธีการดำรงชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research was to study the operation states on local wisdom of the school administrators under Phitsanulok Primary Education Service Area Office Three. This is a quantitative research. The samples used in this research were 334 school administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire with a five-rating scale. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The research result was found that in general the operation state on local wisdom of the school administrators under Phitsanulok Primary Education Service Area Office Three was at a

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

high level. When each aspect was considered, it was found that the aspects with the highest mean were the local wisdom with knowledge and the local wisdom on local wisdom experts, respectively. On the other hand, the the aspect with the lowest mean was the local wisdom on being resources and raising fund. The details of each aspect were as follow. 1) The aspect of local wisdom with knowledge, in general, was at a high level. 2) The aspect of local wisdom on local wisdom experts, in general, was at a high level. 3) The aspect of the local wisdom on being resources and raising fund, in general, was a high level. 4) The aspect of the local wisdom on idea and lifestyle, in general, was at a high level.

Keywords: The local wisdom, School Administrators

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในหมวด 1 มาตรา 7 ซึ่งมีสาระที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ได้บัญญัติว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของ ประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและในหมวด 4 มาตรา 23(3) ว่าด้วยการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ในปัจจุบันสังคมไทยได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งนำมาสู่ความเป็นสังคมแห่งนักบริโภคและสังคมวัตถุนิยม จากการรับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ของต่างชาติที่ถาโถมผ่านสื่อต่าง ๆ เข้ามาอย่างมากมาย ทั้งข่าวสารมักมุ่งเน้นนำเสนอภาพและเหตุการณ์ในด้านลบเพื่อกระตุ้น ให้ผู้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปในอนาคต ขาดการรับรู้ข้อมูลและแบบอย่างที่ดีงาม ทำให้ซึมซับลอกเลียนแบบวิธีคิดไปโดยไม่รู้ตัว ในขณะที่เยาวชนที่มีความประพฤติดีและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดีให้กับสังคม กลับขาดพื้นที่และโอกาสที่จะได้แสดงตนเป็นแบบอย่างหรือได้รับการยกย่องส่งเสริมเท่าที่ควร สังคมไทยจึงกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมทาง คุณธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551)

สอดคล้องกับในปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง จึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่แท้จริงอยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะตามสมรรถนะที่กำหนด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ที่ให้โลกของเยาวชนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนกรเรียนรู้ ครูจะต้องออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองลักษณะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ ครูจะต้องออกแบบกิจกรรมให้เด็กเรียนจากกิจกรรม (PBL - Project-Based Learning) แล้วชวนเด็กทบทวนไตร่ตรอง (Reflection หรือ AAR) ว่า ได้เรียนรู้อะไรบ้าง และยังไม่ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ครูจะเข้าใจอัตราความเร็วของการเรียนรู้ของเด็กที่หัวไวไม่เท่ากัน และที่สำคัญ

ยิ่งคือ ให้เด็กบอกว่าอยากเรียนรู้อะไรบ้าง เพื่อให้ครูนำมาออกแบบการเรียนรู้ต่อ (วิจารณ์ พานิช, 2555) และครูควรออกแบบการเรียนรู้ให้ลูกศิษย์ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุด เพื่อให้กิจกรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนขึ้น ดังนั้น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ในการเป็นตัวแทนของเนื้อหาที่สามารถนำมาให้ผู้เรียนได้ใช้เรียนรู้ เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และท้องถิ่น นักเรียนมีความคุ้นเคย และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาได้ไม่ยาก อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อการปลูกฝังให้นักเรียนรู้สืกรักชุมชนและเห็นคุณค่าของท้องถิ่น ไม่ทอดทิ้ง และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่หาง่าย และใกล้โรงเรียน (สุมาลี สังข์ศรี, 2557)

แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้คนในสังคมได้มีการพัฒนาเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า 1) มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่

ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 2) มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ทุกองค์กรและทุกส่วนในสังคม มีความใฝ่รู้และ พร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ มุ่งให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคม ให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2553, น. 1)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ตามการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาและการให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้บรรลุเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 รวมจำนวน 167 แห่ง แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 167 คน ครู 1,530 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 จำนวน 334 คน โดยการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถาม ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกำหนดค่าคะแนน เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 121) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.8-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับร้อยละ 92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบสอบถามทั้งหมด 334 ฉบับ ได้คืนมา 295 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.32

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาทำการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ลำดับ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 โดยภาพรวม

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้	4.12	.79	มาก	1
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญา	3.96	.81	มาก	2
3. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน	3.90	.80	มาก	4
4. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติวิถีการดำรงชีวิต	3.94	.81	มาก	3
รวม	3.94	.80	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ลำดับ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหาร สถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้น	4.05	.83	มาก	6
2. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาร่วมเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน	4.25	.76	มาก	1
3. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาชี้แนะปฐมนิเทศครูก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่	4.17	.79	มาก	2
4. ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาจัดทำแผนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	4.14	.82	มาก	3
5. ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำการประเมินผลผู้เรียนจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ตามแผนกระบวนการเรียนรู้	4.11	.79	มาก	4
6. ผู้บริหารมีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาจัดทำแผนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	4.08	.80	มาก	5
7. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้รับการอบรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้	4.02	.78	มาก	7
8. ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชนต่อไป	3.98	.80	มาก	8
รวม	4.12	.79	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ลำดับ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญา

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหาร สถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญ มาร่วมวิเคราะห์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรใน แต่ละช่วงชั้น	3.85	.81	มาก	5
2. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญ มาร่วมหาแนวทางในการวางแผนและกำหนดวิธีการ ดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน	4.08	.83	มาก	3
3. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญ มาร่วมชี้แนะปฐมนิเทศครูก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่	3.80	.84	มาก	6
4. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญ มาร่วมจัดทำแผนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	4.12	.78	มาก	1
5. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญ มาร่วมทำการประเมินผลผู้เรียนจากการเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ตามแผนกระบวนการเรียนรู้	4.09	.79	มาก	2
6. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้รับการอบรม เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีความ ชำนาญเพื่อพัฒนางานการดำเนินการตามแผนการจัดการ เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้	3.98	.82	มาก	4
7. ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีความชำนาญ ครูและผู้เรียนเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชน	3.72	.85	มาก	8
8. ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ผู้ทรงภูมิปัญญาแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันระหว่างเขตพื้นที่เพื่อการขยายผลสู่เขตพื้นที่อื่น ๆ	3.76	.79	มาก	7
รวม	3.96	.81	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ลำดับ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหาร สถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.09	.77	มาก	1
2. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและระดมทุนมาใช้ในการจัดการรายได้ให้กับโรงเรียน	3.87	.85	มาก	4
3. ผู้บริหารได้จัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุนมาดำเนินการด้านวัสดุครุภัณฑ์ที่เอื้อต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้	4.05	.80	มาก	2
4. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	3.77	.81	มาก	7
5. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมมาช่วยดูแลทรัพย์สินของสถานศึกษา	3.79	.82	มาก	6
6. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปฐมนิเทศให้กับผู้ปกครอง	3.96	.79	มาก	3
7. ผู้บริหารได้จัดทำโครงการฐานข้อมูลเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรและการระดมทุน	3.71	.82	มาก	8
8. ผู้บริหารได้จัดทำบัญชีและรายงานการใช้ทรัพยากรและการระดมทุนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.80	.76	มาก	5
รวม	3.90	.80	มาก	

จากตาราง 4 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น ลำดับ ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติวิถีการดำรงชีวิต

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหาร สถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิทัศน์ มาสร้างความปลอดภัยให้กับโรงเรียน	3.76	.85	มาก	8

2. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ความรู้ด้านสุขอนามัยมาสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ การรักษาสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน	3.85	.80	มาก	6
3. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติวิธีการดำรงชีวิตมาสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ด้านโภชนาการแก่นักเรียน	3.79	.75	มาก	7
4. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น มาให้ความรู้ในการแนะแนวงานอาชีพแก่นักเรียน	4.08	.82	มาก	1
5. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้เกี่ยวกับการตลาดมาช่วยเหลืองานสหกรณ์โรงเรียน	3.99	.77	มาก	3
6. ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันระดมทุนมาส่งเสริมกิจการต่างๆของโรงเรียน	3.90	.81	มาก	4
7. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาสอดแทรกในการทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	3.87	.84	มาก	5
8. ผู้บริหารได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติวิธีการดำรงชีวิตมาสอดแทรกในกิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียน	4.04	.79	มาก	2
รวม	3.94	.81	มาก	

จากตาราง 5 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอุดมคติวิธีการดำรงชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ผู้วิจัยได้สรุปประเด็น และนำมาอภิปรายผลดังนี้

สภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลที่ปรากฏลักษณะนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ในการดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารมีการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญมาร่วมจัดทำแผนเพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอุดมคติวิธีการดำรงชีวิตมาให้ความรู้ในการ

แนวนโยบายอาชีพแก่นักเรียนผู้บริหารมีการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาสู่การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้เกิดการปฏิบัติงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบสามารถปฏิบัติตามแนวนโยบายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุตร์ ขอสันติวิวัฒน์ (2547, น. 93) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพังงา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพินธ์ บุญเทพ (2556, น. 85) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการกำหนดมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของสถานศึกษา โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร แสงคร้าม (2555, น. 68-69) ได้

ศึกษาผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้น ผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาร่วมเป็นแนวทางในการวางแผน และกำหนดวิธีการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน ผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาชี้แนะปฐมนิเทศครูที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการเรียนการสอน ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำการประเมินผลผู้เรียนจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ตามแผนกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ในการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้รับการอบรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนางานการดำเนินการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนาโรงเรียนชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ศุทธา จักคาม (2555, น. 94) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหาร

สถานศึกษาในการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นตาม ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนโดยภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้มาร่วมเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเห็นว่าในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามแผนการจัดการศึกษาของชาตินั้น ควรมีการร่วมวางแผนกับงานวิชาการ ในการนำเอาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน ถึงแม้ว่าด้านนี้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำแต่ก็ยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ผลที่ปรากฏทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารมีการจัดทำโครงการฐานข้อมูลเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรและการระดมทุน ผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุนมาดำเนินการด้านวัสดุครุภัณฑ์ที่เอื้อต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีการประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดม

ทุนมาใช้ของครู ผู้บริหารมีการจัดทำบัญชีและรายงานการใช้ทรัพยากรและการระดมทุนที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีความชำนาญครูและผู้เรียนเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุนเพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชน ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเขตพื้นที่เพื่อการขยายผลสู่เขตพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุดเขต บำรุงแคว้น (2547) ได้ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ ควรมีการจัดสำรวจแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนจากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป สถานศึกษาและชุมชนต้องมีการวางแผนร่วมกันในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือผู้บริหารได้เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอุดมคติวิธีการดำรงชีวิตมาให้ความรู้ในการแนะแนวทางอาชีพแก่นักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเห็นในว่าการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยมีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

ตามแผนการศึกษาของโรงเรียนและแผนการศึกษาในระดับชาติผู้บริหารเห็นความสำคัญในการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำหลักสูตรในสถานศึกษา โดยมีการวางแผนประชุมการทำงานร่วมกันกับครูในสถานศึกษาถึงแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ครูผู้สอนทุกคนจะต้องนำไปใช้ในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จนำมาซึ่งคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพของบุคลากรจะต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนและประยุกต์ใช้ในลักษณะต่างๆที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาที่ที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนพัฒนาโรงเรียนและประสบผลสำเร็จเกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องกำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานและพัฒนาต่อยอดและเผยแพร่ขยายผลไปสู่โรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง

3. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูและผู้บริหาร และระหว่างสถานศึกษาในเขตพื้นที่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยังสามารถดำเนินการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงที่มีบริบทที่สอดคล้องกันอีกด้วย

4. การประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิและชุมชน สามารถดำเนินการร่วมกันได้ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานตามภารกิจและกิจการต่างๆของโรงเรียนเกิดคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและที่สำคัญเมื่อได้ข้อมูลสารสนเทศแล้วจะได้ร่วมกันหาแนวทางพัฒนาให้มีคุณภาพร่วมกันมากยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเกิดความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรและระดมทุนไม่ว่าจะเป็นผู้นำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือได้จากธรรมชาติมาใช้ หรือแปรรูปให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต รวมไปถึงการระดมกำลังกายตลอดจนกำลังทรัพย์ เพื่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม อาจมีการบริหารจัดการในการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นการบริหารจัดการด้านการระดมทุนมาใช้สนับสนุนในดำเนินงานด้านภูมิปัญญา

1.2 ควรจัดให้มีการฝึกอบรมครู นักเรียนและชุมชนร่วมกันวางแผนในการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรและการระดมทุน อาทิเช่น ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีความรู้ นักปราชญ์ชาวบ้าน มาให้ความรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ดั้งเดิมต่อยอดไปสู่การสร้างองค์

ความรู้ใหม่และสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวันในการดำรงชีพหรือการ
ประกอบอาชีพของผู้เรียนในอนาคตตามวิถี
ชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น

ฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัด
พิษณุโลก

2.2 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริม

การดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3

แหล่งอ้างอิง

- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2553). *การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ยุพินธ์ บุญเทพ. (2556). *การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศุทธา จักคาม. (2555). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).
- ศิริพร แสงคร้าม. (2555). *ผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ศุณย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศุณย์คุณธรรม). (2551). *เด็กและเยาวชน : สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศุณย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศุณย์คุณธรรม).
- สุมาลี สังข์ศรี. (2557). *ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ*. *วารสารครูศาสตร์*, 42(4), 136-154.
- สุดเขต บำรุงแคว้น. (2547). *การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).
- อนุตร์ ขอสันติวิวัฒน์. (2548). *การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต).